

NAŠA EMIGRACIJA

Svi članovi — pretplatnici!

Od funkcionera jednog društva primili smo ovaj dopis, pa ga vrlo rado donosimo sa željom da bi se u prijedložu esencijalno na ovom mjestu osvjedočili. Možda bi tako najbrže došli do uspjeha.

Ova rubrika je već duže vremena rezervirana za pretraživanje sličnih pitanja, pa molimo i ostale čitatelje, a naročito one koji se s doljnjim prijedlogom ne slažu, da nam pošalju svoja mišljenja koja ćemo na ovom mjestu vrlo rado donijeti. Jer mnogo je plodonosnije diskutirati naše probleme u našem listu, nego li o njima govoriti jedino uz časnik — Ur.

Naš list je najljepšije prirasao ka srcu našeg članstva onim momentom kad je prešao u ruke Saveza t. j. od posljednjeg našeg kongresa — 4. oktobra 1936. godine. Ovim prijelomom bit će važno istaknuti, da je list Istra jedino glasilo emigranata iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra. Dakle naš list — u rukama Saveza, naših organizacija, u našim rukama.

Dužnost nam nametala da laj naš jedini podružnički časnik, širim i proširijem, omogućimo njegov ulazak u svaku našu emigrantsku obitelj i sa njim upoznamo naš bratski narod i cijeli svijet o našim problemima i opravdanim zahtjevima naše borbe u korist našeg naroda u Julijskoj Krajini.

To možemo — i moramo — postići. U svim našim emigrantskim organizacijama postat će čeno pitanje istovremeno na dvije ruke. Svi će čeno jednako i jednoglasno zaključiti, jer su nam ciljevi poseve jednaki.

1. Jedan Savez — jednaka društvena pravila; iste iskaznice, iste članarina.
2. Podupiranje samo društvenih članova iz redovite članarine i onih emigranata koji su manje od tri mjeseca u Jugoslaviji. Okupljanje svih emigranata u svoje organizacije.
3. Reciprocityne dužnosti i prava članova prenašaju se iz jedne organizacije u drugu.

Sve ono što je naše i istinski osjeća za naš pokret i korist našeg naroda bit će začeljeno i s njima će se moći vještije računati, a suprotno sve ono što će bježati od našeg pokreta bit će protiv našeg naroda i šteti će nama protivnim ciljevima i zadacima.

Tu ćemo biti posve na čistu!

Naravno da ćemo zajedničkim našim snagama, našom moćnom emigracijom moći dokazati i našem narodu i našoj poštenoj javnosti i cijelom svijetu — putem našega lista — da se ni borimo samo za naša najsvetija prava, da imamo u vidu samo naš narod i da nas u tome apsolutno ništa ne može djeliti, jer u organizacijama je samo to naš cilj, a sve višestruki politički naša mišljenja, privatna su stvar pojednaka, koja u našim organizacijama nemaju mjesta.

Prednosti triju gore iznesenih točaka imaju neprocjenjivu važnost za našo djelo, a u prvom redu za okupljanje našeg članstva i njegovo zainteresiranje za našu emigrantsku stvar.

Tu uozor društva Istra u Zagrebu osigurati se mora članstvo svih organizacija iz njihove članarine, pa nakon mutualanit potporna u slučaju besposlice, bolesti i smrti sa jednim dijelom članarine (koja bi bila recimo Din 8.—mjesечно), a sa ostalim 3 dinara plati bi svaka organizacija pretlatu na listu Istra svakom svojem članu za jedan mjesec. Da se to može sprovesti morala bi svaka organizacija:

- a) postati upravi lista Istra spisak cjelokupnog članstva sa točnom adresom u svrhu ekspedije lista,
- b) točno obračunavati svih društava po svakom članu Din 3.—mjesечно napred od članarine, a za pretplate lista.

I uspjeh je bit! Možeš postići nakladu od barem 10.000 primatelja našeg lista (tada bi imao list mogao stati 3.—din. mjesечно), koji bi izlazio naravno i u većem objemu.

Tu treba da imamo samo malo dobre volje. Treba da budemo svoji, da pokušamo da možemo zajedničkim silama stvoriti nešto za sebe, jer ako ni toliko ne budemo mogli dobiti da će nitko drugi u nas povjerovati, da ćemo za njega moći nešto izvesti.

Tri važna napred iznosačke točke morali se sprovesti. Sve organizacije bi na tome morale poraditi, obavijestiti članstvo i istovremeno zaključiti. Time ćemo snage biti na okupu — pročišćene — sa novim političkim poruditi će okupljene oko svojeg Saveza u korist našeg naroda i njegovih najsvetijih prava.

Ne ustrajava li to? Omatirati ćemo, a da namo dati primar našoj omladini, a da joj nismo uložili pravi put kojim treba otići da ide. Našem narodu dati ćemo najčisti udarac, jer će izgubiti svaku nadu u nas.

Prokletstvo će tući nas i naše potomke ako ne budemo našim radom dali nikakove nade i utjehu našem narodu — koji upravo naslavljenj koraca starij svojim putovima. A naša nesloga može ga skretiti od izvornog jedinu podršku koju do sada ima.

— br —

VIJESTI IZ JULIJSKE KRAJINE

PAŠOVANJE OPĆINSKIH TAJNIKA

Marko Moretti u Klani je najgori

Rijeka, augusta 1937. — Dosta se govorilo i govori o prijateljstvu i o izmjeni postupka s našim narodom, ali dok činovnici, a naročito općinski tajnici Rijeke, Matulija, Klane itd. ne izmene svoj postupak, ima vrlo malo nade u neko poboljšanje.

Najgori od svih je Marko Moretti, općinski tajnik u Klani. On je toliko dozdario, da ga je narod morao tužiti već tri puta prefekturu u Rijeci, ali Marko Moretti je još na svime nijestu. Tri godine redom — 1934, 1935 i 1936 — išla je deputacija prefekturu i prikazala njegova bezakonia. Uvijek se ljudima obećavalo, ali tajniku u Klani nije ni vlas pala s glave.

Lanjske godine je potpisao oko 100 glavnara obitelji iz Klane molbu da se makne općina iz Klane u nadi da bi se time riješili i općinskog tajnika Morettija.

Ali ljudi su nastradali. Nekoje je Moretti optužio da su protiv Italije, a iako da su komunisti, iz svoje kuće je izbacio starijare koji su tu molbu potpisali, a druge

je glibio, tako je na pr. jednog Čovjeka ogledio sa 80 lira za 4 kolca koja je usjeo kao u sumi.

On i nadalje traži darove u novcu i živućim namirnicama, ako hoće da nešto napravi što je dužan po službenoj dužnosti. Sve najbolje, kao šunka, sir, piljci, jaja itd., mora da ide besplatno u njegovu kuću. Ko mu ne donese, taj plaća i za sebe i za drugoga.

Tako na pr. Fabijan Sušnik, otac desetero djece, bese i gladne djece morao je uplatiti 800 lira prisilnog zajma, a jedan drugi je morao prodati volove da plati porez na dušan kao trgovac, a on nije nikada ni imao trgovine.

S druge strane priređuje na općinske troškove zabave za omladinu i djecu, kako bi pokazao vlastima da on radi na Italijancima ovog kraja i kako bi se mladim mladim, Roditelji bacu na prosjački štap, ali djeca te vide, pa sve njegove zabave neće umanjiti mržnju koju on svojom potleposću sije među narod. — (Sog)

Gospodarenje sa općinom u Klani

Kako se potroši 300.000 lira godišnje u općini koja broji 1600 duša

Klana, augusta 1937. Talijanski zakon o općinama kaže da mora imati najmanje 5000 stanovnika u jednoj općini; dočim općina Klana broji oko 1600 stanovnika, a troši godišnje oko 300.000 lira i uz to daje besplatno zakup lova Klane i sela Studene za 10 godina kao nagradu onima koji su tu općinu stvarali.

Mi ne bi o tom pisali, a da ne istaknemo kako vodi ovakovo gospodarenje i uništavanje općinskog narodnog gospodarstva.

U općini Klana troši se danas ogromni novac na skroz nepotrebne stvari; općinski dohodak iznosi 60.000 lira, općinska trošarina 50.000, šumski prekršaji 100.000, dakle po osobi oko 200 lira godišnje. Kada bi uračunali državni porez, bila bi ta brojka još mnogo veća.

Kuda ide samo općinski novac to lako može ustanoviti svaki čovjek u Klani. Kada je kakova svečanost ili kakav fašistički priznanik, naš načelnik i bilježnik sakupe svu klatez i doseljeno radništvo te ih na općinske troške voze kuda ih srce vuče, samo da se predstave da ih narod voli i da ga vode kao medvjeda na uzič zas na Rijeku, čas u Opatiju ili u koje drugo mjesto. Mnoge djevojčure i bog zna kakove doseljene ženitnice, dapače i ciganke kod porodajia dobiju po 6 kg mesa nedjeljno i

koješta drugo, ako da im se isplati doći roditelj u Klani.

Odakle im dođe da traži rada a ne može da ga dobije u Klani, on dobije 3 dana besplatno hrana. To se razumije da naši ne dobiju ništa. Svaki činovnik njihov u Klani dođe i u bos, pa se ovdje kroz par mjeseci sasvim pogosodi na naš račun. Oduku se elegatno, kupuju motore, vezikaju se i cijele noći kartaju. Kada bi barem bili za nekakvu korist narodu, ali oni naš mužu, na svakom koraku naš grde i nastoje da nam učine svako zlo.

(Sag.)

DJECA U KLANI SE VESELE SAZULU

Klana, augusta 1937. — (Sag.) I u Klani se bio pronio glas da će se u školi učiti i hrvatski. Teme su se veselili svi, a ponajviše svoja materskog jezika u školu očekivali kao veliki događaj. Daljicu oduška tom svom veselju presrel u jednog dana općinskog tajnika Morettija i njegovu mu da će dostojno u školi početi učiti hrvatski. Općinski tajnik se razbjesnio na to i rekao im: Taj ručni hrvatski jezik (quella brutta lingua croata) neće se učiti i zahtjevao je od njih da mu kažu od koga su to čuli, pa da će već on onoga koji te glasove pronoši naučiti hrvatski.

Velik požar u Javorju

u kojem je upropašten seljak Kovač

Javorje, augusta 1937. Prve dane ovog mjeseca zadesila je velika nesreća našeg seljaka Kovača. Njemu je u noći između trećeg i četvrtog ovog mjeseca izgorjela kuća i štala. Vatra se silinom brzom proširila i na sve ostalo što u kući bilo. Izgorjelo mu je sve poljsko oruđe i sijeno a i sav kućni namještaj što ga je imao, tako da je stromah ostao gol i bos. Da bude nesreća još veća, on nije bio ničije osiguran, tako da tri ogromni šteta, koja se čijeni na 60.000 lira. Da mu se nekako u nevolji pomogne nekolicina

naših ljudi bili su sa Kovačom na našoj općini u Podgradu i molili da bi mu se priskočilo u pomoć, ali do sada nije još ništa dobio, a ne znamo da li i hoće. Ti isti ljudi uputili su preko općine molbu na ministarstvo, da bi se ovom nesretnom čovjeku oprosto porez. Vidjet ćemo što će se za meka učiniti sa strane vlasti. Sa naše strane mi smo učinili sve što smo mogli. Sakupili smo ono najvažnije za prvu pomoć ali ne možemo toliko da bi ga pravdonek mogli spasiti, jer smo i mi svi do gola operušani.

Grupiranje emigrantske omladine

Priklupljanje emigrantske omladine u društvu Istra u Zagrebu vrši omladinska sekcija istoga društva. Organizirani rad je u toku. Saboteri ne spavaju. Naši bilježnici izdaju uspjeh. Spreparirani i pismeni i puno aktiviranje emigrantske omladine u ovom emigrantskom centru. Svoje što njihova aktivnost nije dosta kamifirana, prikriivena.

Štala omladine se odaziva pozitivno, ulazimo se i pridajmo u društvo u grupama i u tom su pogledu zabilježeni uspjesi kao nikada do sada. To je izazvalo reakciju kod njih. Činimo je naša sveta zajednička stvar tra u peti Ne će da miruju. Gore po njih. Možda će tako samo izazvati veću aktivnost na strani ovog dijela, koji se više obaveza i radi. Aktivni dio emigrantske omladine i mora da odgovori muški i odlučno.

Nije istina da i među ženskom emigrantskom omladinom ne postoji interes i ljubav do staroga kraja, do emigrantskog pokreta i svijeta nas, koji ga pretslavljamo. Roditelji naše omladine, otevi jednako kao i majke, pokazuju svojoj djeci u svemu pravo stanje, odgajaju ih u istarskom duhu; ljubiti svoju zemlju, svoje roditelje a uz to i našu stvar grupirati. Naši pravi istarski, očevi i majke, svijetli su svoje odgovornosti pred ukupnošću. Nema naše kuće, u kojoj se ne govori naše domaće narječje iz staroga kraja. Nema našega doma u kome ne bi

bilo zajedničkih briga i potreba. Unesimo ih u naša društva. Uklanjimo se: stara i mlada, skupljamo se, bit će nam lakše. Više glava, više znanje, više ruku — više moći. Unesimo svoju volju u društva, koja nose imena naših krajeva. Neka budu ta društva omladna, nekima mi hoćemo da budu. To neka je svijetli i odlučni odgovor onima koji vada i vršnjaku u korist nepotrebne naše emigracije, u korist onih, koji su krivi što smo morali ostariti rodni kraj i sve ono duboko, krvavo, što nas veže uz nj.

U radu i na odmoru, za spavanja, uvijek nam je pred očima — porvatok u ostobodnu zemlju naših snova. Ali to ne možemo ostati, lo ne će ostati san već postati stvarnost. Ali za to treba raditi. To hoće omladina. To hoće i stara i mlada. Popraviti i uljepšati svoj život. Urediti ono, za što svi mi znamo da ne valja. Za to će se zalaziti i pravca istarske matere, na tome nam treba ići. Jednoga kćera našega kraja. Sve drugo je podvala, sve drugo znači bezobno branjenje (kočenje) dobre i pravde stvar, izdaja skupnih ideala.

Onima, koji obajavaju zbog svakog našeg uspjeha, moramo pokazati pravu istarsku šaku (matufun ili punju). Koji omladaju naš stvaralački rad — dokazati da su svi njihovi pokušaji neomoći da se stvarnost — istarska, hrvatska i istinski nam — ostvarimo dostojnim gospodarstvom, koji ruda. Takvima pokazati zube i još složitiji raditi. Mi hoćemo živjeti kao pravi ljudi, kao pravi emigranti. To je naše pravo i mi ćemo ga obraniti od svaku cijenu — i

NEUSPEL PREDLOG

KRAŠKEGA PODEŠTATA

Knežak, augusta 1937. — (Agiš). — Imamo odličnoga podeštata, ki leži veš pričinam i postinim običnom precej na Zolatu, kot pa vsak blagorodnovec z joga, ki nas hoče osveščati a svojo duhovnostjo in pridnim delom za blagor domovine a na stroške naših ubogih zagarani hrbtov in rok. Ta odlični gospod se piše Cirio Glatičnik. In sinila mu je nekoga lepega dne v glavo misel, ki ga je vsega prezešla, in mu ni dala miru ne po dnevu ne ponoči. Zadelo se mu je najbrže, da za ubogi Knežak ne bi napravil nič posebno vidnega in važnega za čena svojega podeštovanja in da mora pač poklebiti, da dokleže, da je tudi on nekoga potrošil in ga skrbi za blagor svojih ubogih podložnikov in inčijalca za nista zapustili. Obenem pa je hotel v tist ten značimim dnev, ko on — nosilec nove kulture ubogin in neprosvetljenim Picčanom — načeljuje eni izmed odrešenih občin — postaviti viden spomenik, da se ga bodo spominjali še pozni rodovi in se bo bralo v kronikah tako in tako...

Skratka, našemu gospodu se je nenkrat začelo, da je za Knežak doseženo solsko postojajo preprotno, prenzko, za tako odličnoga institucija in inčijalca za nista zapustili. Obenem pa je hotel v tist ten značimim dnev, ko on — nosilec nove kulture ubogin in neprosvetljenim Picčanom — načeljuje eni izmed odrešenih občin — postaviti viden spomenik, da se ga bodo spominjali še pozni rodovi in se bo bralo v kronikah tako in tako...

Skratka, našemu gospodu se je nenkrat začelo, da je za Knežak doseženo solsko postojajo preprotno, prenzko, za tako odličnoga institucija in inčijalca za nista zapustili. Obenem pa je hotel v tist ten značimim dnev, ko on — nosilec nove kulture ubogin in neprosvetljenim Picčanom — načeljuje eni izmed odrešenih občin — postaviti viden spomenik, da se ga bodo spominjali še pozni rodovi in se bo bralo v kronikah tako in tako...

Skratka, našemu gospodu se je nenkrat začelo, da je za Knežak doseženo solsko postojajo preprotno, prenzko, za tako odličnoga institucija in inčijalca za nista zapustili. Obenem pa je hotel v tist ten značimim dnev, ko on — nosilec nove kulture ubogin in neprosvetljenim Picčanom — načeljuje eni izmed odrešenih občin — postaviti viden spomenik, da se ga bodo spominjali še pozni rodovi in se bo bralo v kronikah tako in tako...

Gospod podešta je torej napovedal gospodu tajniku resen sestarek, v dopolnovaru seveda, da se pogovorita o prečim upravnih. Gospod podešta je v svo vstročevanju, ki mu je vsejal pred tajnikom svoj načrt o tem, da se naša štota zdigne za nastropje. Na nesrečo pa g. tajnik ni bil nič kaj navdušen za podeštata načrt in mu je kljub njegovemu gospodstvu začel ugovarjati in dokazovati, da iz te moke ne more biti kruha, ker se pa običinske dajatve radi svoje maksimalne višine ne morejo več zvišati. Čudno res, da se je moralo g. podeštatu loko snana po sebi imenovno resitno šele dokazovati, kar je na voljo je naš na voljo, ki ne moreš se štiti in vendar g. podeštata se ni hotel dati ni mogel razumeti in gotovo se mu je tudi zamalo zdelo, da ga hoče podpreti njegov podrejeni, čeprav iste plemenite krvi. Beseda je dala besedo in ko je videl, da je prenežen za pametno debata je reklo čnoš po tajnikovem licu, kakopak, gospod tajnik je v duhu sedanjih časar prejel avtoritativno kletvo. Toda slednji je hotel dokazati, da ni samo po pameti močnejši, temveč tudi po sili misli; vrnil je miho za drugo in tako je iz besednjive nastal pravi pravcati doboj s klopotami. Kdo je ostal doležan klopot nam ni znano, reimo le to, da so se za drugoj poznavaliji karabinijerji in da bo gospodu podeštatu danu sinjina prilika, da pred sinjnim sodiščem polže svojo močnost in patriotizem, ki ga je od visokoletoših mrtvov za znanje šole dovedel do vročih in skelnih klopoti. Mi gospoda podeštata steer pomilujemo, ker smo dobri hrvatski ljudi, vendar se ne moremo kaj da ne bi bili veseli, da je za enkrat njegov načrt ogolj v ognju klopot in nam je tako prihranjena nova škrb in strah pred grozčim ropotom rubnežnega bobna.

Čermelj retiran na meji

Postojna, avg. 1937. — Na meji so aretirali karabinijerji 22-letnega Karla Čermelja, Čermelj je zbežal ob pričetku Italijansko-bernske vojne v Jugoslavijo. Sedaj ga je gnalo domotožlje zopet domov. Na meji pa so ga ustavili karabinijerji in predali sodni oblasti.

Zabranjena prodaja jug. listov — St. Peter na Krasku, avg. 1937. — U St. Peteru na Krasku stoji tamošnji list na slovenski, da naši ljudje ne smejo štati Jugoslavijanskih listov. Zaradi tega je tam zabranjena prodaja naših listov. Pri tem delu se odlikuje posebno leknar Mševrl.

DROBNE VESTI IZ NAŠE ZELE

— Šest-godišnjem Antonu Štrmotiču iz Vulture pala je glavna daska i ranjen je po licu tako da je morao biti prevezen u bolnicu.

— Veliko nevrijeme je bjesnilo 21. o. m. na Puljštini. Prčinilo je velike štete. Tako je Antonu Štepiću u Ševama pod šikiri grom ubio 12 ovaca. U Vintijanu je grom udario u stalu Grege Fremate i namlo mu štetu od 2.000 lira. U Valdebeuku je grom udario u krov kuće Ivana Mikovlovića i zapalio ga. Srećom nitko nije stradao životom, a vatru su uspjeli pogasiti.

— Autobus je usmrtno Smoljana Ivana pok. Antona iz Roverle. Išao je bliznikom i na česti Pule—Forče našleto je na nj autobusu koji snobrača na toj pruzi, i na mjestu ga ubio.

— U Zadar je prošle subote otišlo na izlet tridesetak šibenčana. Lijepo su dočekani, a faš. tajnik ih je vodio po gradu. Taj izlet je organizirao »Putnik«, a sljedeći priprema za 8. septembra.

— Šimun Vretenar iz Đerodije kod Poreča ranjen je u kamenolomu u desno oko na kojega je oslijepio.

— Iz Trsta se sprema u Zagreb skupni izlet na zbor od 28—30 o. m. Izlet organizira poduzeće U. T. A. T. Put za odlazak i povratka stoji 90 lira.

— U Buenos-Airesu je umro Ivan Rožanc, mesar, rodom iz Mislje kod Divate. U Americi je bio 30 godina i ostavlja tamo ženu, sina, brata i sestru.

— Obmorska letovišća, kakor Grado in druga, so letos zelo napolnena posebno s Čehi in Nemci, ki prihajajo v vedno večjem številu.

— S kaskadnim metodami se ponašajo fašisti priča neko pismo v »Popolo di Trieste« kjer je »camerata« Ettore Benvenuti pisal, kako je na Opčinah natepel nekoga Angieža Amodea ki ni bil naklonjen fašističnemu režimu.

— Naučni minister je določil, da bodo zgradili nekaj šol tudi v Juljski Krajini in tako tudi na Gorškem. V Gradiški ob Soči bodo zgradili gimnazijo, v Tolminu pa bodo sedanjim gimnazijo zopet spremenili v učiteljsko, kakor je bilo pred leti. V drugih večjih trgih bodo otvorili gospodarske in poljedelske tečaje.

— V Borovnici je umrl 23. julija t. l. naš rojak Leopold Bole, nadzornik proge državnih železnic.

— V Gorici so umrli pretekli teden med drugimi: Simič Fereza vd. Černe. 75 let. Komel Alojzija pr. Belinzer 54 l. Škofič Franc iz Kobariča 37 l. Furlan Valentin 47 let.

— V Ročnju so našli na nekem seniku mrtvega 25-letnega Leopuščka Anžela. — Zadelo ga je bajc kap.

— Bogoslovci iz Gradišta, sve Gradiščanski Hrvati boravili su ovih dana u Zagrebu.

— Veliko vojaško pokopališče v Sredopolju (Redipuglia) so zaprli, ker bodo prenesli vojaške grobove na novo pokopališče.

— 21-letni Mervič Adolf iz Semnasa, mesto da bi šel na nabor, je šel raiši na delo v Jugoslavijo in naborna komisija ga je izročila sodišču. Ko ni imel več dela, se je Mervič zopet vrnil v Italijo in se prostovoljno prijavil karabinerjem v domači vasi, katerim je izjavil, da je bil prisiljen iti v Jugoslavijo da dobi delo in da se preživji. Sedaj mora odslužiti rok. Postavljen je bil pred vojaško sodišče, ki za je odbodilo pojono na 3 meseca ječe, kar se mu ne vpiše v kazenski list.

— Tatovi so obiskali »Hotel Montenegro« v Kobariču, lasti Ide Devetak, in odnesli 120 šilingov, 250 lir ter češki potni list nekoga gosta, ki se je nastani v hotelu.

— Gorški prački Oražl je obiskal Brda in se zanimaj za prideleke in stanje prebivalstva.

— Na Sv. Gori pri Gorici nameravašo postaviti spomenik padlim vojakom. Spomenik bo v obliki stolpa s križem in bo visok 25 m.

— Sekretarijat Društva naroda objavio je dugi telegram valencijske vlade, kojim se, pozivom na član 11 statuta Društva naroda, traži da se ova pozabavi talijanskim napadajem na španjolsku republiku.

— Londonska štampa piše da su snobračajne britanske veze na Sredozemnom moru ugrožene. Britanska javnost sve odlučnije traži, da londonska vlada u tom pogledu od riječi predje na djela.

— Ukrajinska skautska organizacija u Poljskoj raspustena je, a neki dan je bio raspušten ukrajinski sportski savez.

— Naredba engleske vlade britanskim ratnim brodovima u Sredozemnom moru da oružjem brane trgovačke brodove izazvala je vrlo mučan utisak u Italiji.

— Wernerjeva drama »Ljudje na ledeni plošči«, ki je izrela lep uspeh ljudi v Ljubljani in drugod, je bila pravkar prepovedana za vsa Italijo.

— V Rimu se ustanovljuje centralni demografski urad, ki ga bo vodil prefekt. V njegov delokrog bodo spadale vse zadeve ki se tičejo ljudske gibanja.

— Jedna japanska pomorska divizija silje 13. ili 14. o. m. u Palermo. Cansicli japanskih ratnih brodova bit će primljeni kod talijanskog kralja.

— »Campo Spagna« u kojem se nalazi 450 djece iz Španije, posjetilo je ministar Ciano i Mussolini.

Umor antifašiste Rossetija v Miljah

Trst, avg. 1937. — V nedelo, 8. avgusta prot večeru je v Miljah pri Trstu brez vidnega vzroka ustrelil 28 letni Glavanni Venosa 29 letnega Marjana Rossetija. Rosseti je bil znan za komunistično mlislečega človeka in se je vrnil pred krat-

kim iz Francije. Ker pa je morilec znan kot fašist in ker se v zadnjem času opazuje zopet ojačena delavnost nilskih fašistov, ki sliči znanim kazenskim ekspedicijam iz let 1919—1922, je ta umor delavstvo v Miljah silno razburilo.

Kmet bo moral pridelati; kar mu bodo ukazali

Minister za poljedelstvo Rossoni je imel v rimskem radiu velik govor za italijanske poljedelce, v katerem je obnavljal letošnji veliki in uspešno žetev. Povedal je, da je prinesla letošnja »žitna bitka« po dolgem času končno zmago in da Italija mora ostati pri tej zmagi in iti še naprej. Kajti Italija je letos pridelala 80 milijonov kv. žita, kolikor zadostuje za svojo potrebo, in ji ne bo treba uvoziti iz inozemstva. V naprijet se bodo morali poljedelci podvrediti disciplini, ker na tem področju se ne bodo smelo popuščati, ampak graditi vedno dalje.

Doslej je znašal deficit v pridelovanju žita letno okrog 10 milijonov kvintalov in je moral Italija to količino uvoziti iz drugih držav. Lansko leto je znašal primanjkljaj še več, to pa zaradi zelo slabih vremenskih neprilik, ki so v veliki meri vplivale na žito.

Italiji primanjkuje sedaj 4 milij. kvint. koruze. Tudi kukaj bodo morali Italijanski poljedelci posesti v bitko, v »koruzno bitko« in zvišati produkcijo. Navedeno se, da bo ta bitka lažja in prej izvedljiva. Poleg tega primanjkuje Italiji še 1.500.000 kvint. ova (letno ga pridelajo okoli 5.500.000 kv.). Sena in krme primanjkuje za 10% od celokupne produkcije. Vino, riža, krompir, konoplja in

sladkor se pridelajo v zadostni meri in se celo nekateri pridelki izvažajo. Primanjkuje pa oljčnega olja. Pomagati si bo treba s caplenjem divjih oljk. Teh je v Italiji 10.000.000. Ministrstvo za poljedelstvo naj bi pristilo lastnike, da to izvršijo v teku 4—5 let.

»Disciplinirane la produzione!« to naj bo geslo, ki so ga fašisti naredili za kmete. V bodoče bo treba izravnati vse primanjkljaje: za koruzo, oves, olje in meso. V bodoče bodo kmetom tudi odredili, koliko kak naj kdo pridelata na svojem zemljišču. Mussolini je že večkrat opozoril, da v korporativnem režimu vsakdo ne more pridelati kar hoče in kolikor hoče. »Gospodarska« disciplina izloča vsako subjektivno razmišljanje. Vsak posameznik je dolžan dati svoj delež k splošni planirani produkciji, po načrtu, ki so ga izdelale korporacije na podlagi državnih potreb. Samo v okviru tega načrta bo moral vsakdo iskati svoje dobrobiti in korist. Jasno je, da ni mogoče dovoliti posameznikom v nacionalni družbi, ki je dobro organizirana, da bi pridelovali samo to, kar jim trenutno najbolj nese ali samo žito ali samo riž ali vino. Popolnoma upravičeno je, da se razdeli produkcija po zahtevah najvišjih nacionalnih interesov, je rekel minist. (Agis)

OBDOJENI V KONFINACIJO

Reka, avgusta 1937. — (Agis). — Pretekli mesec so bili na Reki aretirani Jakob Rebec in še dva druga. Vsi trile so bili obdojeni, da so imeli namene prekoračiti mejo brez potnega lista. Pred kratkim, so bili obsojeni, in sicer Rebec na dve leti konfinacije, drugi obsojenca na tri leta, tretji pa na pet let. Takol po obsojbi so bili vsi trije prepeljeni nekam v južno Italijo.

KADIJA TUŽI, KADIJA SUDI

Klana, avgusta 1937. — U Klani se imala graditi vojnička kasarna. Bile su tri komisije; jedna je odredila da se kasarna gradi kod sv. Roka, druga kod planice, ali je izašlo na načelnikovu da se gradi usred polja. Time narod ima veliku štetu, jer vojništvo prolazi preko polja, gazi uspeve. Nared se tužio i molio, ali uzalud. Prije nego se počelo s gradnjom sakupili su između sebe no 5 lira za jednog advokata u Rijeci, koji je u naše imoio u Rim da se tamo kasarna ne gradi, jer da će biti velika šteta seljacima. Molba se vratila iz Rima načelniku u Klanu, pa su on i tajnik Moretti dozvali potpisnike i zaprijetili im se da će biti kažnjeni ako se još budu žalili. I kasarna je ostala tamo gdje je htio načelnik. Ko te tuži kadija, ko te sudi kadija. — (Sak.)

Vodice bez svećenika

Vodice, avgusta 1937. Svojedobno bili smo javili kako u cijeloj Čičariji imamo samo jednog svećenika i to u našem selu, ali na nesreću i ovaj nas je napustio, jer je preumrl. Mi smo danas potpuno zapušteni, crkva nam je zatvorena i sada dolazi k nama župnik iz Slivje. On dolazi samo u slučajni smrti da mrtvog otpravi na vječni počinak, a za sve ostale stvari mi moramo ići k njemu u Slivje.

IZ UREDNIŠTVA

PAŽNJA SARADNICIMA I ČITATELJIMA!

Kada bi naš list izlazio svake sedmice na šest stranica, mogli bi udovoljiti barem najosnovnijim zahtjevima. Izlaska bi mogli obavijestiti i duže članke i mogli bi stalno avijesti neke vrlo potrebne rubrike, kao rubriku o svim važnim događajima u Jugoslaviji i ostalom svijetu, rubriku o narodnim nagajima, posebnu stalnu rubriku gdje bi se ukratko prikazivala kulturna i politička povijest naših krajeva u Italiji, što bi bilo veoma potrebno naročito mladim emigrantima. Uz to bi mogli rubriku »Naša emigracija« proširiti u neke vrste slobodne tribune gdje bi čitatelji iznosili svoje poglede na sva pitanja, a i posebna rubrika naše omladine bi se morala uvesti. Sve to bi mogli sprovesti kada bi list izlazio na šest stranica redovno, a na šest stranica

može izlaziti jednako ako pretplatnici list plaćaju. Čim više pretplatnika, tim veći i bolji list, to je stara neosporna istina.

Na emigraciji je da to postigne. A da se vidi kakav nedar vlada u tom pogledu, napomenut ćemo samo sljedeći slučaj: u jednom mjestu koje ima 70 pretplatnika našeg lista, skoro isključivo emigranata, duguju ti pretplatnici zajedno za pretplatu 6.200.— Din (pet hiljada i dvjesto dinara). Kada bi samo dužnici u tom mjestu mogli podmiriti u redu pretplatu, list bi mogao dovesti puta redom izaci na šest stranica.

To je samo jedan grad. A gdje su ostali: Mi smo dakle mogućnost otpodavanja u obrocima kao ni jedan list u Jugoslaviji. Savez je poveo akciju, a uspjeh je do sada mnogo manji nego smo se nadali. Do sada smo postigli jedino to da svaki drugi mjesec možemo izlaziti na šest stranica.

Taj malni uspjeh nije dovoljan. Treba se dati na posao. Svaki savjet u tom pogledu primamo sa zahvalnošću.

JURINA I FRANINA

Franina: Si čuja Jurina za onu novu? Jurina: A ča?

Franina: Kako su niku noć u našen selu bruki navijali?

Jurina: Pak ča je to bilo?

Franina: A neki mladići su zakantali par pisnice, a pokor su po noći došli u selo. Špiceri i rompoli na njih vratu ud hiše da vide je li su neki ter neki doma?

Jurina: A ča su ti frkalasi kantali?

Franina: »Lipa grana z duba utišćena? Koliko si brižna unesrećena?

Jurina: Pak ter nisu niš grdo kantali?

Franina: A nisu ne ma njin se je paralo da je to preveć.

Jurina: Pak su kega frmali?

Franina: A nisu ne, as nidan ni stija povidati ki je kanta. I stari i mladi su rekli da oni ne znaju ki je po selu hodlja kantačući.

Jurina: Benj ča ni to lipo ča je svit složan. Ma ter nisu niš rekli da će se smilit kantevali, kušeljati i po našu se Boga moliti.

Franina: A će, če ma kad, to nđan ne zna.

Jurina: Ma ja sojen pretelju ne bin to branija. Tr i jedanput smo kantevali ča nas je bilo volja i kadl nas je bilo volja i smo slali našu diću h našim majestrom u školu i ni ni bilo nikakovega preteljstva.

Franina: Alora kakovo je to preteljstvo? To ni breki ne razume.

Jurina: Benj ča ti se para zašto ne pušle janka kanta nišne frkalse. Ča he je strah da se u selu ne žuhde dičovine je li stara matere če ne moru spati ud nemira za sojon dion ki su brižni po svitu rastrešeni kakol mladi kosći. Forš he je i to strah da ne usušuraju kakovu črnu majestrovu je li majestra ča onako lipo našu diću vade da ne štimaju soju mater i soje starje!

Franina: A forš bi pak stili da se samc ona kanta »Se vol veder Trieste te mando in kartolina bln, bam, bom« — ča su njih jedanput sami njihovi trlestini kantevali u Rovinjal, as naši, pomajku brećča z dugin repon, nisu ni znali te verse.

† IVO RAJČIĆ

Sušak, 22 augusta — (Sag.) U Sušaku preminuo je nakon kratke i teške bolesti dne 20. t. m. u 53 godini života savjetnik okružnoga suda Ivo Rajčić. Uz visoku erudiciju ima i srca dičije su blagoga pokojnika sve odlike pravoega plemevitoga Istranina. Nezmierno skroman u činim ambicijama i potrebama posvetilo je sve svoje izvanredne sposobnosti visoke i čvrste pozivni svojoj ljubljenoj obitelji i svome osiročitelom narodu. Ne tražeci nikada ni slave ni priznanja, svuda, kudgod se je kretao, činio je dobro; zato žale za njim porodi razučene porodice svi bezbrojni njegovi prijatelji. Stovatelji i znanci, a to su svi oni, koji su ikada došli s njime u bilo kakav dodir, jer on nepriateljia upođe nije imao. A osobito za je odlikovala žarka ljubav za rođenu istarsku grupu. Bio je kremen-značaj, kakvih trebamo naročito u ovo teško i pomućeno doba više nego ikada.

K vječnomu počinku su ga ispratili mnogobrojni prijatelji i stovatelji s obje strane granice, a liles su ponijeli svi tronuti nekogoi kolezice sni. Kod otvorenoga groba oporostili su se od blagoga pokojnika znanočajnim i dirljivim govorima, predsjednik okružnoga suda, starosta Sokola Sušak-Rijeka, prestavnik advokata i predsjednik naše organizacije, koje agilan član i potpornik je blagi pokojnik bio od njenoga osnutka i koja je u počast njegove uspomeno održala dirljivu komemorativnu sjednicu.

Predobrome blagome našem Ivi pokoi vječni a uciviljenoj porodici naše najiskrenije saščće! — R.

SMRT PRIJATELJA ISTRE

Sokolsko društvo Zagreb 3 dostojno je otpratio 7. o. m. na posljednji put na Mirogroj svoza člana i brata Slavka Eisenhuta.

Nalazeći se u društvu u kojem ima velik broj istrana i ostalih emigranata iz Juljske Krajine, pokojnik Eisenhut je pokazao kako ga belt sudbina braće preko granice. Koljvino je od strane pjevačkog zbora Sokola 3, što su mu u znak zahvalnosti i počovanja na otvorenom grobom otpjevali Brajšinu »Mažurano mlja«.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

IZ DRUŠTVA))ISTRA((U ZAGREBU

TREKSE USMENE NOVINNE OMLADINSKE SEKCIJE

Omladinska sekcija društva Istra priredila je sastanak subotu 28. o. m. u 8 sati naveče u društvenim prostorijama, Zarijaviće 7 dvorište. Pozivaju se članovi društva Istra, prijatelji i simpazanti da dođu.

Sadržaj usmenih novina je: 1. Boris Pergam, stud. med.: Simon Gregorić, predavač. 2. Ivan Firih, recitira pjesme »Goriškog slavca«.

SVINA KOMI IMAU KNJIGE IZ DRUŠTVA NE KNJAZICE

Ovim se pozivaju svi čitatelji koji su uzeli knjige iz knjižnice Omlad. sekcije, da knjige čim prije povrate. Knjižnica je otvorena na djelom od 10-12 sati, srijedom od 8-9 naveče, jer će se urediti knjižnica i početi s redovitim izdavanjem knjiga.

NOVA UPRAVA ZADRUGE »ISTARSKI DOM« U ZAGREBU

Zagreb, avg. 1937. — Zadruga »Istarski dom« u Zagrebu je održala svoju redovitu glavnu god. skupštinu dne 29 jula ovog god. u prostorijama Jugoslovenske matice. Na ovoj skupštini je izabrana nova uprava: Upravni odbor: Stari Ivan, Radović Stane, Macan Josip, Bukvić Josip, Milić Matko, Dobriša Josip, Jurčić Jakov, Vozila Anton i Šanković Anton.

POZIVAJU SE SVI PJEVAČI

Da dođu na sastanak Omlad. sekcije u subotu u 8 sati naveče u društvenim prostorijama radi dogovora za komemoraciju bazovičkih žrtava.

POZIVAJU SE SVI, BEZ OBZIRA JESU LI ČLANOVI OMLADINSKE SEKCIJE

Prelac Jure.

CJELOKUPNOJ EMIGRACIJI U ZAGREBU

Primamo od jednog aktivnog emigranta i propagatora naše pjesme: Kako često čitamo, čujemo i vidimo da »zmi pjevački zborovi« — naši i domaći — izdvajaju naše narodne pjesme. A šta mi u Zagrebu čekamo? Gdje je naš zbor koji bi pjevao i propagirao našu pjesmu među nama i među domaćim? Dvanaesti je čas da se maknemo iz mrtilva, jer za naše propuste odgovaramo našem narodu dolje i našim potomcima.

DRUŠTVO »JADRAN« IZ MARIBORA U PRUJ

Za nedjelju 5. sept. na predvečer rođendane Nj. Vel. Kralja Petra II. je napovedan koncert društva »Jadrana« iz Maribora. Na koncertu predstavlja narodna obrambna društva u Pruj u proslavu rođendane Nj. Vel. Kralja. Sprema oboga: Slavinska i u umjetne ter narodne pesni. Po zadnjih uspehli koncerti »Jadrana« je pričakovati da bo ta koncert za mesto Pruj nekaj novoga in pečinoga. Zavedno pišuće obdobje bo dan gotovo napolnito mestno gledalište do danjnega zoteka.

PAVEL PLEŠNIČAR :

REMINISCENCE OB 30 LETNICI ODKRITJA PRVE SPOMINSKE PLOŠČE PESNIKU SIMONU GREGORIČU

Odkrivanje Gregoričevega spomenika, doloceno za dan 5. septembra t. l. v Ljubljani, mi je priključilo v spomin vrsto dogodkov, ki so se sprožili v Rihemberški na Goriškem, ko je občinski zastopnik rihemberški odkrival 1. 1907 spominško ploščo svojemu nekdanjemu kaplanu, pesniku Simonu Gregoriču. Jaz sem se takrat, komaj malo razgledal po Gregoričevih »Mleži« raskomilil, saj me je tedaj, to me prej vrgla Uroda iz iste tihak na izpraznjeno mesto takrat vponkeznega nadučitelja Ambroza Poniža. Cestilci pesnikovi so odkrile spominške ploščo odpravili v enem dnevu, ne tako žal in moj prijatelj Možina, ki sta imela z njim posla še skoro leto dni, predno se je imena posročilo, da »va z združenimi močmi spravila to žalostno poglavje z dnevnega reda.

Od tedaj je minilo trideset let. Večina tedanjih vodilnih mož rihemberških je tepla v grobu, le še redki so ostali iz tistih dni. »Ja se na rihemberške storije ne pozabim, »regel sem jih ob njihovem 30 letnici jubileju na pamir: v spomin vrstemu saborcu, danes že rok. Antonu Možini in v pouk mlajšemu rodu, ki naj pominj, da mora biti človek v življenju, na izvršju svoje dolžnosti še tako iz plemenitih nagibov, »edno pripravljen na udarce s polenom. Takim imajo namreč to prednost, da manj skele kakor oni, ki jih dobis nepričakovano, iz zasebe. In ne najzadnje: etičajki svet naj vidi v tih vstah, kje je bila vera, kje je vera, ko smo se v mladosti borili za narodne ideale!

Pesnik Gregorič je umrl 24. novembra 1906. leta. Med prvimi, ki so po njegovi smrti hoteli da dajo viden izraz priznanja njegovemu delu, je bilo znanstveno rihemberške občine. Bilo je dne 23. decembra 1906., prilitno 25 let po pesnikovem odhodu iz Rihemberka, ko so občinski očetje na predlog župana Pavlice sklenili, da postavijo »goriškega slavca« v domaći

ANTONU GERMEKU V SPOMIN

14. avgusta so spremili Antona Germeka, bivšega predsednika »Zveze slovenskih učiteljskih društev v Trst«, na zadnji poti v lepo ljubljansko polje, sorodniki ter nekaj prijateljev in znancev. Legel je v zemljo tiho in skromno, nepoznan, kakor ni nikdar v življenju ničesar iskal in vendar je bil ena največjih osebnosti, kar jih je zraslo po svetovni vojni na ozemlju, odtrganem od živega telesa.

»Anton Germek je živel v ozkem svetu slovenske tržaške okolice v oni dobi, ko se je pod neravnim, ogromnim prilivom slovenskega in hrvatskega življa v Trstu naglo razgibala, se razvila kulturno in gospodarsko ter se pričela politično uveljaviti. Bila so to zadnja desetletja pred svetovno vojno, ko se je Trst dvigal na stopnjo največjih trgovskih emporijev Sredozemskega morja. Naravno, da je velik razvoj Trsta vtisnil pečat vsemu življenju, kjer je delal tedaj kot kulturni delavec in narodni organizator tudi Anton Germek, mesni učitelj pri Sv. Ivanu, eden izmed redkih učiteljev, ki so brez strahu posegli v tok javnega snovanja na Trzaskem. Pretežna večina mestnega učitelstva, trdo odvisnega od vsemožnega komore, se ni upala zganiti. Tako si je Germek na težavnem terenu pridobil skušnji, ki so mu po svetovni vojni omogočile delo, kakršnemu ne bi bil drugi kos.

Prvina, kjer je Germek, prejel slavjanofilstva, nemurno snoval, je bil knjiški in delavski silo, družba, ki se se ni diferencirala, ki se ni cepila po političnih programih, temveč je imela skupen cilj, da si pribori še le osnovne kulturne in politične pravice. Ta družba ni smela poznati takozvanih »boljših«, ostala je enotna: vse njeno javno udeleževanje je kazalo značilno sliko trdne povezanosti, poleg kmeta in delavca je stal izobraževan in pridobitnik, na zunanji ni bilo razlike. Kdor je delal v tej družbi, je moral izvedovati »demokratizem, brez vere vanj ni imel pravih tal za svoje udeleževanje. Zato stal tudi demokratizem in smisel za realnost — v najboljšem pomenu — tako značilna za Germeka, za njegove nazore o delu v javnosti.

Vendar je še le koncem svetovne vojne, z novimi političnimi razmerami prišel čas, ko se je mogel pokolnik uveljaviti z vsemi svojimi velikimi lastnostmi: »Kot organizator, kot borec za ideale in kot človek. Še le v važnem, izpostavljenem mestu so se prav pokazale njegove zmožnosti, njegovo obzorje, njegova neumorna »delavnost in poštrevnost brez primere. Vstal je za najelementarnejšo pravico ljudstva, za pravico izobrazbe. Eno desetletje je stal v borbi, ne da bi umaknil za ped, vedno enak, tudi tedaj, ko je povedeni zalivala vsežec, ko so slabiji padali.

Ljudska izobrazba je nespraviliv naspornik izkoristitana in tučenja množice, je nevednega in neozavešnega umrčiči v zvo odvisnosti. To so osvajali dobro vedeli, zato je bil njih prvi udarec namerjen šoli, ki naj bi postala orodje narodnega in gospodarskega podjarmljenja. Naskok se je ravnal po priklaki: na narodnostni meji je bil neizprosno, brutalen, drugod postopen in prikrit. Povsod je veljal nasilni osnovne ljudske, izobrazbe, učitelstvu, ki je preskušalo vse, od depor-

taciji, zaporov, zlostavljanj in pregonov do izigravanj in podkupovanj. Ex-lex stanje je izročalo učitelja na milost in nemilost novemu gospodarju, ki mu je prinesel novo, dotlej nepoznano svobodo. »Anton Germek je bil vsemu, kar je bil poideen, tem težekemu požužu, ko je bil poideen brez moči in sam sedi prepričen, je Anton Germek postavil proti nasilju organizacijo, zvezo slovenskih učiteljskih društev, ki jo na svojem delu daleč preselega, kar je pomenila po svojem številu in kot stanovsko združenje. Ta organizacija je sprejela boj za obstanek — ne le za obstanek šole in stanu — ampak za obstanek stanov na lastni zemlji proti strašni prelozbi, dasti je bil nasprotnik zvezan in golih rok. Zgodovina na to neenake borbe še ni spisana. Mislim na, da bi tega svetlega poglavja v življenjski borbi zavrednega, prosvetljenega ljudstva ne bilo, če bi ne bilo pokojnega, njegovih zmožnosti in predvsem njegovega čistega značaja. Bil je voditelj neomejenega ugleda, po svojem svobodoljublju, po nesebičnosti in poštrevnosti vreden, da stoji na šoli našemu, ki se v izjemni razmerah dobila, takoj ki so vojni ustanovitvi izredni pomen. Germekova osebna zasluga je, da je stanovska zveza preživela najtežje viharje, da je bila v njih naravni oslon vsega ljudstva, brez ozira na politično opredeljenost, in da se je stanovska skupnost ohranila tudi se potem, ko je slovensko in hrvatsko učitelstvo doživelo zadnjo postajo svetlega križevnega pota: interracio daleč, on svetlo rojstne zemlje, po šolah, kjer ni imelo ničesar več iskati.

Anton Germek je v borbi proti fašizmu dal svoje najboljši moči, izpolnil je svoj čas. Dasi v tel borbi za najelementarnejšo pravico ljudstva navidez ni uspel, ni izročil svojih moči zaman. Kar je hotel, je danes prav tako pereči cilj kot je bil tedaj, ko so nas vrgli na nivo kolonialnih rodov. Za kar se je boril, je s silo odrinjeno, a ne bo nikdar pokopano. Stoji tu kot problem, ki pravi njemu koncu tudi sila ne bo ničesar opravila. Anton Germek se je boril v imenu svetlega, postulata, boril se je za ljudsko prosveto, zato bo njegovo ime ostalo, ko barbarstva ne bo več. Ni doživel zadoščanja, da bi se zrušilo krivično delo, ki se mu je bil uprl, a vklesal je v svojo dobro svoje ime tako, da bo preživelo nasilja in da bo pričalo o moži, ki je zaslužil, da bi dočakal sadove svojega dela.

Slovenska kulturna javnost tega pomembnega moža ni poznala. Ni poznala njegovega truda in se ni zavedala pomena »pranja, ki mu je raniki posvetil vse svoje sile. Pričal je o tem pokojnikov pogreb. Nobene kulturne ustanove misno videli, ki bi se bila spomnila na njegovi poslednji poti tega velikega kulturnega delavca. »Ker je bila slovenska kultura le fraza za slavnostne prilike, ampak zadeva razuma in vsega srca. Anton Germek je na bojišju izprical svojo ljubezen do slovenske kulture, neustrašno in v največjih nevarnostih. Prejel je plačilo, kakor že marsikateri pomemben slovenski mož: kultura in javnost je šla mimo in ga ni videla, ko je šel osamljen svojo zadnjo pot.

SIMON GREGORIČEV SPOMENIK V LJUBLJANI

Pred novo-palačo vsušiljske knjižnice odkriveno 5. septembra t. l. ob 11 ur. Vsa narodna društva so zagotovila svojo udeležbo in zato pozivamo ponovno, vso belo Ljubljano z okolico, ter ves naš narod, da približi ta dan k nam: in počasi svetlega preroškega pesnika — klicarja najčistejših domovinske ljubezni z bregov bistre Soče.

Spomenik je izdelan po načrtu naših umetnikov arb. prof. Plešnika in kiparja Z. Kalina. Po odkritju bo ob 4h popoldne narodna veselica na letnem teledolcu na Taborni a za slusal neugodnega vremena v notranjih prostorih. Na spota S. Gregoričevu pesni zapoveda, da se udeležo slavnostnega odkrila ter njegove popoldanske pevške proslave vsa prosvetna in pevška društva s praproji s pevskimi zbori, narodnimi nošami in z vsem svojim članstvom.

Prosimo bratska društva širom svobodne Jugoslavije, da nam vsaj z dopisnico javijo svoj korporativni prihod s številčno navedbo udeležencev, pevcev, narodnih nos, deputacij, praporov itd.

S. Gregoričev poziv:

»Prost mora biti, prost moj rod, na svoji zemlji svoj gospodir, nas klice na to proslavo v današnjih značilnih dneh za rodoljubno delo v blagor našega naroda v ljubi državi,«

Polotična komisija je dovoljena z odlokom zelezniskega ministerstva br. 13242, z dne 15. 6. 1937.

Vse naše časopise prosimo, da pomagajo ta oklic.

Društvo »SOČA« Matica v Ljubljani.

Poziv »Tabora« v Kaminiku

Ka m n ik, 22 avg. 1937. Vse rojake in rojakinje člane in prijatelje našega društva »Tabora« v Kaminiku km potom pozivamo, da se polnečelnostno udeležo odkrivanja spomenika pesniku domacinu Simonu Gregoriču, ki bo v Ljubljani 5. septembra 1937. Sili bomo skupno s prvima k-mnikim vlakom, ki odhaja iz Kaminika jutro ob 8.30 h.

Med potjo vstopaj naj srbce, da se ze v vlak skupni zberemo. Odboj priklaki, da se sleherni član (brez ugovora) udeleži tega slavnega ter tako manifestira svojo ljubezen do našega najčistejšega klicarja domovinske ljubezni. E. rojkom, da znanu tudi mi emigranti dočeljno počastiti svojega rojaka »Goriškega slavca«.

»rojaj val na proslavo!

OBZOR

IDRIJSKIM RUDARJEM

Pozivam vse rojake rudarje, ki se nahajajo v katerem kol kraju Jugoslavije in ki imajo še kake teriatve napram bratovski skladnici v Idriji: na istih se niso ardeli, da mi sporoče: 1) njih naslov. 2) Stevilno let. dela pri idrijskem rudniku, 3) višino zneska, ki so ga vplačali v Bratovsko skladnico v Idriji, 4) imena mnogih let. delavcev, ki so bili med idrijske bratove skladnice, da so res bili tam štani, če tako ostro imajo, sicer ni potreba. 5) orlojčite za 10.—din znakov za stroške.

Posiljite na naslov: Krašna A. Primorskovo 160. Kranj.

VSA EMIGRANTSKA DRUŠTVA

NAPRO SAM

»da obveste svoje člane na prvem prihodnjem člankem sestanku o gornjem pozivu.

slavnost, za katero je bil določen dan 1. septembra 1907. Za izvedbo programa odsekovi člani niso bili v posebnih skrbih. Za slavnostnega govornika so si izbrali deželnega poslance prof. Ivana Berbuča iz Gorice, za dvoje deklamacij (Gregoričeva »Ojki« in »Slovo iz Rihemberka«) so imeli vodiljo izbrje med domačimi dekletji, le za pevške ločke (mešani zbor). Med vodov »Neca, iz grada« bila slovenska kultura le fraza za slavnostne prilike, ampak zadeva razuma in vsega srca. Anton Germek je na bojišju izprical svojo ljubezen do slovenske kulture, neustrašno in v največjih nevarnostih. Prejel je plačilo, kakor že marsikateri pomemben slovenski mož: kultura in javnost je šla mimo in ga ni videla, ko je šel osamljen svojo zadnjo pot.

Zadeva je bila od strani naprednih pevcev vzeta z odobravanjem in znanje in prvi dni julija so se že pričele redne pevške vaje. Za vsako osebo vem, da sem si isto leto pokvaril vse glavne počitnice ne da bi bil njih enkrat na Orlaku. Kucelj ali kakem drugem vrhu prelpe Trnovske planote, kamor me je prejšnja in tudi poznejša leta tako rado zaneslo ob počitnicah za nekaj dni — saj sem moral redno vsaki drugi dan k pevskim vajam, ki so se vršile ob večernih urah pri Grzelu v Vasi včasih prav pozno v noč.

Toda—kaj vsem nepričakovanostim so se počitnice priporočila hitro nagibale k svojemu koncu in blizal se je dan narodnega slavja. Reklama za to je bila vsestranska. Poleg gorških listov (Gorica, Primorski List, Soča, Primorci) je tudi tržaška »Edi-

nost« vabila narod k odkritju in pričakovalo se je prav velike udeležbe.

Tako je pisala »Gorica« še teden dni (24. avg. št. 70) pred odkritjem: »Pesmi pojejo cerkveni in rihemberški pevci. Po končanem odkritju bude v hotelu c. M. Lična koncert, pri katerem udarajo črniški tamburaški zbor. Po koncertu morajo napopati razna pevka zbiru tamburaška društva. K obliini udeležbi vabi županov.«

Kaj je bilo tako vse privravnivo in so bile same še skupne pevke vaje pred turom, tedaj pa je nastal v mišljenju nekaterih vodilnih prirediteljev Gregoričeva slavnost preobrat in med dobre Rihemberžane je treščil glas hudobnega človeka: »Cerkveni pevci ne bodo peli z liberali! Gregorič je bil naš! Nečemo, da pojejo pri odkritju samo naši pevci!« Kaj storiti? Rihemberški in brejski pevci so vzeli to vojno napoved sicer z ožorenjem v znanje, jaz in prijatelj Možina sva odložila svoji pevovodski funkciji in znanaj le glas — hudobnega človeka!

Tako se je zgodilo, da so dne 1. septembra 1907, odkrivali v Rihemberku prvo spominško ploščo vseslovenskim pesniku S. Gregoriču posamezniki iz vrst ene politične stranke, dočim je bila vsa ostala slovenska javnost od sodovanja izključena. Kako vse drugače je znalo postopati pet let kasneje na slični prireditvi Pevsko in bralno društvo na Gradščini! Da bi se njihova slavnost izvršila čim dostojneje in brez sence kake strankarske primise, so prireditelj širokozrudni Gradščokvi k sodovanju celo vrste pevskih društev iz spodnjega dela Vobavske doline in povabili k odkritju Gregoričeve spominške ploščke kar dva slavnostna govornika iz Ljubljani, prof. Fr. Plešica in Gorica, Gregoričev prijatelj Ernest Klavžarja, somišljenika gorške SLS. Naravno, da je slavje na Gradščini 1. 1912. izvenlo kot množna vseslovenska narodna manifestacija, dočim so rihemberški prireditelji doživeli velik polom. V senci strasti do vsega, kar ni bilo v njihovi rogi, so hoteli še prav poslednje dni vsi prireditelji ogradiji z visokim platom svoje strankarske zagrizenosti in slavili pesnika — po svoje. Toda sejali so veter, želi so vihar!

Toda—kaj vsem nepričakovanostim so se počitnice priporočila hitro nagibale k svojemu koncu in blizal se je dan narodnega slavja. Reklama za to je bila vsestranska. Poleg gorških listov (Gorica, Primorski List, Soča, Primorci) je tudi tržaška »Edi-

Istra izlazi vsakega tjeoda u petak. — Broj na godinu. Oplati se računaju po ciniiku. rova ulica 45, III. kat. — Tisk: Stjepanina čekovnog računa 30.789. — Pretplata: za celiu godinu 48.— din., za pola godine 24.— din., za iznozemno dvostruko, za Ameriku 2 dolara. — Vlasnik i izdavač: Konzorci »Istra«, Masarykova 28a, II. broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STABI, Zvonimir Jugoslovenske štampce d. d., Zagreb, Masarykova ulica broj 28a. — Za listaricu odgovara Rudolf Polanovič, Zagreb, Illica broj 111.